

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

**Актуальні проблеми
вітчизняної та всесвітньої
історії**

*Збірник присвячений
75-й річниці
Рівненського державного гуманітарного університету*

Наукові записки РДГУ

Випуск 26

Рівне – 2015

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор:

Постоловський Руслан, кандидат історичних наук, професор,
член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук (м. Рівне).

Заступник головного редактора:

Шелюк Людмила, кандидат історичних наук, професор (м. Рівне).

Відповідальний редактор:

Шеретюк Валерій, кандидат історичних наук, доцент (м. Рівне).

Члени редколегії:

Жилюк Сергій, доктор історичних наук, професор (м. Острог).

Киридон Алла, доктор історичних наук, професор (м. Київ).

Соммер Ханна - доктор гуманітарних наук в галузі соціології, професор. (м. Жешув)

Степанков Валерій, доктор історичних наук, професор (м. Кам'янець-Подільський).

Стоколос Надія, доктор історичних наук, професор (м. Рівне).

Троян Сергій, доктор історичних наук, професор (м. Київ).

Фісанов Володимир, доктор історичних наук, професор (м. Чернівці).

Чухліб Тарас, доктор історичних наук (м. Київ).

Швецова-Водка Галина, доктор історичних наук, професор (м. Рівне).

Шугаєва Людмила, доктор філософських наук, професор (м. Рівне).

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Рівненський державний гуманітарний університет. Збірник наукових праць. Випуск 26. – Рівне : О. Зень, 2015. – 305 с.

ISBN 978-617-601-146-0

Згідно постанови президії ВАК України часопис «Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії» визнано фаховим виданням у галузі історичних наук (постанова від 17 квітня 2010 р.)

***Свідоцтво про державну реєстрацію:
Серія КВ № 15857-4329Р від 12 жовтня 2009 р.***

*Друкується за рішенням Вченої Ради Рівненського державного гуманітарного університету,
протокол № 4 від 28 листопада 2015 р.*

Адреса редакції: 33027, м. Рівне, вул. Остафова 31,
історико-соціологічний факультет РДГУ.

ISBN 978-617-601-146-0

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2015

його непересічну значущість на тлі минувшини Речі Посполитої. Зібрані, ретельно збережені, науково опрацьовані, розміщені і художньо оформлені згідно з тематико-експозиційними планами у цілісну постійну чи тимчасову експозицію, вони у міжвоєнний період гідно репрезентували сторінки минулого Волині. Через них молодь активно прилучалася до історичних знань та досвіду старших поколінь.

Джерела та література

1. Волинський краєзнавчий музей (далі – ВКМ), Друковані матеріали, №34235
2. ВКМ, Персоналії, №4960
3. Державний архів Волинської області, ф. 46, оп. 2, спр.127
4. Державний архів Волинської області, ф. 158, оп. 1, спр. 705
5. Державний архів Рівненської області, ф. 160, оп. 1, спр. 75
6. Дмитрук В., Рудецький П. Польські дослідники оборонних споруд Луцька міжвоєнного періоду/ В. Дмитрук, П. Рудецький //Zamojsko – wołyńskie zeszyty muzealne. Т. II. – Zamość: Muzeum Zamojskie w Zamościu, 2004. – S. 197-202.
7. Львівська наукова бібліотека імені В. Стефаника Національної академії наук України (далі – ЛНБ імені В. Стефаника НАН України), відділ рукописів, ф. 88, спр. Прус 109
8. ЛНБ імені В. Стефаника НАН України, відділ рукописів, ф.88, спр. Прус 136
9. ЛНБ імені В. Стефаника НАН України, відділ рукописів, ф. 88, спр. Прус 139
10. Ошуркевич О. Етнографія Волинського музею у Луцьку (1929-1939 рр.) / О. Ошуркевич// Тези наукової конференції до 100-річчя Волинського єпархіального сховища, 18-20 травня 1993 р. – Житомир: Житомирський обласний краєзнавчий музей, 1993. – С. 41-42
11. Силук А. Волинський краєзнавчий музей: сторінки історії формування колекції./ А. Силук // Волинський музей. Історія і сучасність. Науковий збірник. Випуск II. - Луцьк: Надстир'я, 1999. – С. 5-8
12. Archiwum Akt Nowych (далі – ААН), zesp. 14, sygn. 6998
13. ААН, zesp. 14, sygn. 6999
14. ААН, zesp. 14, sygn. 7001
15. ААН, zesp. 14, sygn. 7006
16. ААН, zesp. 14, sygn. 7028
17. ААН, zesp. 14, sygn. 7030
18. Bochowski Z. Związek muzeów w Polsce / Z. Bochowski // Nauka Polska. – 1935. – Т. XX. – S. 221-223.
19. Fitzke J. Muzeum ks. Ostrogkich Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego w Ostrogu i uwagi na temat polityki muzealnej na Wołyniu / J. Fitzke // Zemia Wołyńska. – 1939. - № 1. – S. 56
20. Ziemia Wołyńska. – 1921 – 1939 рр.

УДК : 373. 5(477.81):061.2-053.5/.6 (477.81/.82) «1923/1930»

В. Добровичська

РІВНЕНСЬКА УКРАЇНСЬКА ГІМНАЗІЯ – ОСЕРЕДОК ПЛАСТОВОГО РУХУ НА ВОЛИНІ (1923–1930 РР.)

У статті проаналізовано участь учнівської молоді Рівненської української приватної гімназії у молодіжній національно-патріотичній організації «Пласт». Показано співпрацю волинського і галицького «Пласту». Виокремлено активних гімназистів – учасників пластового руху на Рівненщині. З'ясовано причини ліквідації польською владою «Пласту» на території Волинського воєводства.

Ключові слова: Рівненська українська гімназія, «Пласт», Волинь, Галичина, скаутський рух.

The participation of students of Rivne Ukrainian private gymnasium in the youth national-patriotic organization «Plast» was analyzed in the article. The cooperation of Volyn and Galician «Plast» was shown. The active high-school students – members of Rivne plast movement were determined. The reasons of an abolition of «Plast» by the Polish authorities in the Volyn province were clarified.

Key words: Rivne Ukrainian Gymnasium, «Plast», Volyn, Galicia, the scout movement.

Свідома патріотична волинська молодь у 20-х роках долучилася до скаутського руху, який знайшов своїх прихильників в Україні ще з початку ХХ ст. На західноукраїнських теренах перша молодіжна організація «Пласт» виникла 1911 р. у Львові, а назву від англійського Scout (розвідник), запропонував син Івана Франка – Петро. Організація базувалася на оригінальній системі філософсько-ідеологічних поглядів, вирізнялася власною педагогічною системою і чітко окресленим способом життя, а ідейні засади «Пласту» набули виразного національного змісту [14, с. 267]. П. Франко послуговуючись назвою «Пласт» уважав, що вона відповідає організаційному змісту назви скаут і означала «передні, стежі, значить пластуни мають бути передовиками, що йдуть вперед, шукають добрих і певних доріг для своєї нації і людства» [1, арк. 6 зв.].

Першими організаторами «Пласту» в Галичині були Іван Чмола, Петро Франко та Олександр Тисовський. Вони розрізно створили молодіжні гуртки, які швидко знайшли своїх прихильників. Два останніх діяли при львівських гімназіях і не носили мілітарного характеру, на відміну від гуртка І. Чмоли, в якому провідною ідеєю було визволення України, а члени його гуртка стали першими організаторами Українських січових стрільців [1, арк. 1].

Від другої половини 1912 р. пластуни запропонували ідейне гасло «Клич кинемо», щоб у своїх лавах згуртувати якомога більше молоді з Галичини та Буковини. Це принесло вагомий результат, бо вже 1914 р. гуртки діяли в 37 населених пунктах, а в окремих місцевостях створили одночасно декілька гуртків. Із часом пластові відділи координували свою працю, прийняли статут і обрали керівний склад. Головою Пластової Управи став О. Тисовський, а замісником – П. Франко. Для знайомства широкого загалу з пластовим рухом організатори видали друком брошури «Пластовий однострій», П. Франка «Пластові гри і забави», а також перший підручник О. Тисовського «Пласт» (1913 р.). На першому з'їзді, який відбувся у квітні 1913 р. затвердили пластовий однострій, а О. Тисовський запропонував увести перші пластові відзнаки [1, арк. 6 зв.–9].

У Галичині під час Першої світової війни члени «Пласту» входили до легіону Українських січових стрільців, брали участь у становленні Західноукраїнської Народної Республіки, долучилися до української Галицької армії, поклавши своє життя в українсько-польській війні 1918–1919 рр.

Події української революції 1917–1920 рр. сприяли політичному і національно-культурному пробудженню волинян. За короткотривалий період існування Української держави населення знайомилося із українською історією і літературою. У селах і містах культурний простір заповнювала просвітницька робота громадських активістів із населенням через створення аматорських

театральних і хорових гуртків, у яких пізнавали історичну спадщину українського народу та відбувалося національне самоусвідомлення. Значну роль у поглибленні відчуття національної приналежності відіграли українізовані школи, з яких молоде покоління виходило з «високим ідейним наставленням» [8, с. 33].

Витоки пластового руху в Рівненському повіті беруть початок із містечка Олександрія. Тут, молоде покоління захоплене періодом козаччини в українській історії, тяжіло до створення власної організації – «Малі Козаки». Знайомство з галицькою пластовою літературою трансформувалося у гурток українського «Пласту», який спершу об'єднав лише шість осіб: Теодосія Довгалюка, Теодосія Семенюка, Павла Гаврилюка, Миколу Плюцінського, Василя Синька та Володимира Боровського. В такий спосіб, наприкінці 1922 р. відбулося становлення «Пласту» в Олександрії, а згодом гурток організували відповідно до положень пластового руху. Першою живою рекламою українських пластунів у одностроях стала їх присутність на з'їзді повітових філій «Просвіти» в Рівному. Про розростання пластового руху на Волині згадує активний його учасник В. Боровський: «Це було великою насолодою бачити вчорашню, національно занедбану дітвору і молодь, як вона маршувала в одностроях, у струнких пластових рядах. Ця молодь швидко вибивалася у провідні лави української свідомої національної спільноти на Волині. Батьки, бачучи корисний моральний та освітній вплив Пласту на дітвору й молодь, радо посилали своїх дітей до нас і підтримували матеріально нашу організацію» [8, с. 37].

Волинський «Пласт» об'єднав молоду генерацію, яка ввібрала дух національно-визвольних змагань українського народу за власну державність. Звісно, що польська влада дозволу на створення самостійного молодіжного осередку надати не могла. До того ж, «сокальський кордон» повинен був ізолювати Волинь від Галичини, які ще до недавнього часу були під юрисдикцією двох держав – Росії і Австро-Угорщини, пройшли різний історичний відтинок шляху, а нині опинилися в складі відродженої Польщі. В Галичині вирував національний дух, і тому поляки свідомо намагалися не допустити проникнення українських ідей на волинський ґрунт, помилково вважаючи, що населення у такий спосіб можна ізолювати від галицького впливу. Зважаючи на ці обставини, молодіжний осередок «Пласт» зареєстрували як спортивно-виховну секцію при Рівненській «Просвіті». Це сприяло розвитку скаутського руху, так як просвітяни допомагали їм матеріально, забезпечували приміщеннями, дозволяли користуватися просвітянськими бібліотеками, допомагала у проведенні пластових з'їздів і свят [9, с. 47].

Однак, не дивлячись на штучні перепони польської влади, зв'язок галичан із волинянами був налагоджений. У жовтні 1922 р. Голова Верховної Пластової Управи – О. Тисовський надіслав до Рівного лист із словами підтримки: «З правдивою радістю привітали ми звістку «що на Волині в поневоленій країні тьми і горя, гуртують віри – Скоби, простують крила і ладяться до лету у сонячні простори пластових ідей. Стремління до цих ідеалів Пласту хай буде метою Вашого гуртка; ніколи не лише словами, а і ділами покажете, що на ідеях українського «Пласту» вихована українська молодь справді покликана до цього, щоби розбитий, обезсилений, придавлений до землі український нарід підняти з упадку, оживити і одним спільним шляхом повести до свободи, тоді все, що здорове і добре у Вашій суспільності, стане під нашим стягом» [3, арк. 1].

Перші пластові гуртки, як в Галичині, так і на Волині об'єднували молодь у навчальних закладах. Один із керівників пластового руху, культурно-освітній референт рівненської повітової «Просвіти», Степан Семенюк створив при Рівненській українській гімназії пластовий курінь [12, с. 72]. Не випадково, що найбільше прихильників «Пласту» було у Рівненському повіті, адже саме українська гімназія – одна із трьох діючих у Волинському воєводстві стала осердям пластового життя. У спогадах колишній гімназист Федір Тижук відмітив, що до організації пластового гуртка ім. гетьмана Мазепи долучилися учні 6-го класу гімназії, серед яких був і його брат Олександр. У гімназійний пластовий курінь увійшли дівчата та хлопці. Курінним став Федір Тижук, а опікуном – учитель гімназії Володимир Беняк, який пройшов хороший військовий вишкіл у морській артилерії царської армії, а згодом був старшиною армії УНР.

Інформацію про галицький «Пласт» рівненські гімназисти черпали з українських часописів, а також посібника О. Тисовського «Життя у Пласті» (1921), проте головним джерелом знань була книга основоположника скаутингу – англійського генерала Баден-Пауелла. Брати Тижукі захопилися патріотичним молодіжним рухом, до якого примикало все більше активної і зацікавленої молоді. У рідному селі Межиричі Рівненського повіту юнаки організували два пластові курені – жіночий імені Лесі Українки та чоловічий імені Тютюнника. Пластуни мандрували мальовничими місцями, влаштовували вечірки біля річок – Горині та Случа, де співали українських пісень і танцювали «Чумака», «Запорожця», «Гонту». Мистецтво національного танцю волинській молоді відкрив у школах танцю відомий український хореограф Василь Авраменко, який перебував у Західній Волині 1923 р. У Межиричах знаходилася одна з п'яти, організованих ним шкіл національного танцю у Волинському воєводстві.

Участь у скаутському русі, формування активної позиції національно свідомих українців відобразилося у біографіях багатьох пластунів. Зокрема, це прослідковується і в життєписі Ф. Тижукі. Після закінчення гімназії він два роки працював у Рівненському повітовому банку. В 1930 р. був призваний до польського війська, а наступного року вступив на медичний факультет Львівського університету Яна Казимира. Однак, навчання було перерване арештом за «неблагонадійність» на другому курсі й ув'язненням у Рівненській тюрмі. За вироком суду, йому заборонили жити у Рівненському повіті. Медичну освіту здобув 1938 р. і з політичних мотивів виїхав до Німеччини. Тут працював асистентом хірурга, а в роки Другої світової війни з 1942 р. опікувався здоров'ям остарбайтерів, які були вивезені на примусові роботи до Німеччини, а з 1948 р. проживав у Канаді [11, с. 182–183].

14 жовтня 1926 р. у Рівному був закладений курінь ім. Байди Вишневецького, до якого увійшли гуртки «Ластівка», «Степові вітри», «Сокіл», «Дзвіночок». Окрім цих осередків до куреня увійшло ще 67 учнів Рівненської української гімназії [3, арк. 42].

Наприкінці грудня 1926 р. на нараді пластових куренів у Рівному С. Семенюк звернув увагу на різний характер волинського і галицького пластового руху. Ці відмінності полягали в тому, що «галицький пласт гуртує міську молодь, а волинський навпаки – сільську молодь, малоосвічену сильно тілом, а слабку духом, слабо свідому своєї національності та громадських обов'язків». Відповідно до цього, в резолюції ухвалили наступні рішення: пошук і об'єднання прихильників пластового руху на теренах Рівненського повіту; сплату кожним куренем одноразового внеску – 10 злотих до Верховної пластової команди; організацію кожним куренем у святкові дні прогулянок-екскурсій до населених пунктів, у яких були наявні пам'ятки старовини. Цим переслідувалася подвійна мета – знайомство з історією краю, а також зустрічі пластунів із різних місцевостей [3, арк. 35–37].

У січні 1927 р. пластуни Рівненської української гімназії звітували Верховній Команді Пластовій у Львові про розподіл Рівненського куреня імені Байди-Вишневецького, у результаті якого виник мішаний курінь при гімназії із 56 гімназистами. До куреня увійшло п'ять чоловічих гуртків: «Орел» (сім учнів із сьомого класу); «Пугач» (десять учнів із п'ятого класу); «Олень» (сім учнів із шостого класу); «Бобер» (дев'ять учнів із четвертого класу); «Лисиця» (десять учнів із четвертого та п'ятого класу). Окрім цих осередків діяв один жіночий «Ф'ялка» (сім учениць п'ятого та шостого класу), а також два гуртки новачків, у яких були три дівчинки й така ж кількість хлопчиків. Патроном куреня визначили князя Состянтина Острозького, але за короткий час назву змінили на курінь імені гетьмана Мазепи. Обрали пластову команду: курінний – Федір Тижук (учень сьомого класу); курінний суддя – Олександр Тижук (учень сьомого класу); курінний писар – Олександр Горобій (учень сьомого класу); курінний скарбник – Галина Якимчук (учениця п'ятого класу), а її заступник Микола Фридрих (учень сьомого класу). Для підтримання контактів із львівським центральним осередком, рівненські пластуни просили надсилати зі Львова обіжники, урядові подання і вказівки за адресою: м. Рівне, вул. Поштова, 6 [3, арк. 69].

Виявом налагодження товариських взаємин рівненських пластунів із галичанами стало проведення незабутнього форуму 18–19 серпня 1927 р. в Олександрії Рівненського повіту. До містечка прибуло 26 пластунських старшин із Галичини. Окликами «Скоб» і

«Слава Україні» їх вітало близько двох тисяч пластунів та пластунок Рівненського повіту, а також пластуни з Кременця, Володимир-Волинська та Луцького повіту. Під відкритим небом молодь розкинула шатра, співали пісень і танцювали, виконували фізичні вправи та узгоджували плани на майбутнє. За діями пластунів спостерігала польська поліція, однак ніяких перешкод проведенню зустрічі не чинила, проте все побачене зафіксувала у звітній документації [13, с. 51–54].

Рівненська Округна Пластова команда 19 серпня в Олександрії організувала зустріч, а наступного дня відбулася спільна нарада провідників пластового руху [3, арк. 55]. Цей захід відомий, як перший з'їзд представників 7 і 8 куренів пластових округів. Відбувся він у читальні бібліотеки «Просвіти» під головуванням верховного отамана, професора С. Левицького, а протокол вів секретар В. Боровський. На з'їзді виступили голова 7 пластового куреня Володимир-Волинська – А. Річинський і голова 8 куреня – С. Семенюк. Разом із тим, присутні заслухали звіти та обговорили стан пластового руху на Волині [2, арк. 1–10].

Перебування у «Пласті» передбачало різноманітні форми і напрямки культурно-освітньої праці, фізичної підготовки, практичного пластування (мандрівництва і таборівництва), громадсько-політичної діяльності. Серед пластунів проводилися спортивні змагання, які влаштовували під час таборів, з'їздів та сходин. Так, під час зустрічі в 1927 р. в олександрівському лісі у бігові серед дівчат на 60-метрівці перемогу здобула учениця Рівненської української гімназії – Антоніна Горохович. Це свідчило про високий рівень фізичного виховання української молоді [9, с. 81, 104].

Однією із форм виховання були мандрівки, які відбувалися історичними місцями та фізично загартовували молодь. «Пласт» виховував молодь на ідеях національно-визвольної боротьби українського народу, здатної стати провідниками визвольного руху. Пластуни куреня Рівненської української гімназії в уніформах із відзнаками пройшли маршрутом, який пролягав через села Межирич та Самостріли Рівненського повіту. Польська влада була занепокоєна розвитком скаутського руху, вбачала у ньому прояви націоналізму й намагалася його призупинити. З цією метою на шпальтах газет поширювалася інформація про виховання «Пластом» радикально-налаштованих націоналістів, небезпечних для Польської держави. Як зауважує дослідниця волинського пластового руху Ю. Візитів, саме у польськомовних газетах, українську гімназію називали «осередок воєвничого українського націоналізму», «кузницею антидержавної пропаганди» [9, с. 147]. Активними учасниками пластового осередку були учениці гімназії: Антоніна Горохович, Катерина Оболонська, Ольга Зброжек, Лідія Тижук, Ганна Ковбаса, Неоніла Цвей, Маруся Кікець, Зоя Маєвська [10, с. 290].

Згодом ці учениці стали активними учасницями культурно-просвітницького товариства «Союз українок», а А. Горохович упродовж декількох років була його незмінним секретарем. Її доля склалася так, що в подальшому вона долучилася до пластового руху в еміграції. Уродженка с. Межирич Рівненського повіту, середню освіту здобула в Рівненській українській гімназії, а вищу агрономічну освіту в Дублянах біля Львова. Навчалася на факультеті української філології Львівського університету, проте перервані студії завершила в Оттавському університеті Канади, де отримала диплом магістра славистики. З юнацьких років належала до «Пласту», в якому пройшла шлях від юнацької курінної до діловода Уладу Пластових Новачок у Головній Пластовій Булаві. У Канаді працювала у пластовому видавництві технічним редактором журналів: «Готуйсь», «Юнак» і «Пластовий Шлях» [7, с. 133].

Із часу створення «Пласту» на Рівненщині органи місцевої польської влади відслідковували кожен крок молодіжної організації, про що засвідчують архівні документи із грифом «таємно». Польські урядовці були занепокоєні тим, що в пластових гуртках молодь проходить військовий вишкіл і виховання відбувається у націоналістичному дусі. Так, 14 червня 1930 р. слідчий відділ направив лист старості Рівненського повіту щодо проведення політичних акцій у Рівненській українській приватній гімназії. До виявлених порушень належало те, що без відома кураторіуму в навчальному закладі діяв історичний гурток на чолі з учителем Миколою Ваврисевичем. Засідання гуртка відбувалися у приватних помешканнях учнів та вчителя. У М. Ваврисевича збиралася учні сьомого та восьмого класу для підготовки до проведення випускних іспитів. У листі зазначалося, що вчитель пропонував учням після закінчення шкільного року виїжджати до таборів «Пласту», де можна познайомитися із професорами Львівського університету та дізнатися більше про вищий навчальний заклад. Окрім, Ваврисевича, поліція цікавилася і вчителем Корольчуком – керівником спортивного гуртка, до якого входили гімназисти-пластуни, а сам гурток послуговувався інструкціями молодіжної патріотичної організації [5, арк. 21].

Польську владу особливо непокоїли «нелегальні політичні акції» у Рівненській українській гімназії, які проходили весною 1930 р. у «націоналістично-сепаратистському» дусі та моральна підтримка окремих учителів. У звітній документації польської поліції зазначалося, що у гімназії діяв таємний історичний гурток, участь у якому брали Софія Маєвська, Арсен Бондарчук, Антоніна Горохович та інші гімназисти. Опікувався роботою гуртка вчитель М. Ваврисевич. Гуртківці видавали нелегальний часопис «Дзеркало», який наскрізь був проїнятий українськими ідеями, приміром, це виказувала стаття із промовистою назвою «Хто ми, чий ми діти і ким ми закуті?». Упродовж 1930 р. виявили п'ять чисел «Дзеркала», яке видавали учні 8-го класу А. Довгопільський і Теменюк. Усіх «неблагодійних» гімназистів, причетних до «Пласту», який польська влада вважала нелегальною організацією, тримали на контролі. У цьому списку значилися Теодосій Робітницький, Михайло Бляхарчук, Теменюк, Бондарчук, Шумський, Євгенія Китновська, Володимир Кадлубовський, Анатоль Довгопільський (котрого, ще й підозрювали у налагодженні контакту зі студентом Львівського університету Ростиславом Волошином). Окрім, приналежності до «Пласту» двох гімназистів – Василя Саблія і секретаря організації Лідію Тижук ще підозрювали у належності до членів Української військової організації і поширенні антидержавних брошур [5, арк. 5].

Поляки контролювали розгортання пластового руху на теренах Волинського воєводства. Польська влада застосувала репресивні заходи, щодо пластових гуртків, які підтримували тісні контакти із галичанами. Після ретельних обшуків виявили ряд галицьких пластових видань: «Молоде Життя. Часопис Українського Пласту», «Українська справа», брошури «Пластовий Гурток», «Відродження», «Пластовий шлях», «Пластовий табір», календар «Скоб». У листопаді 1930 р. поляки заборонили діяльність патріотичної молодіжної організації на території Рівненського повіту [4, арк. 191]. Ця ліквідація відбулася на тлі проведеної акції «пацифікації» з 20 вересня по 17 жовтня 1930 р. у Галичині, коли ліквідовувалися відділення «Пласту» та інші українські організації і закривалися українські навчальні заклади.

Після офіційної заборони діяльності «Пласту», з Волинського кураторіуму надійшла вказівка про перехід повного складу українських пластунів-гімназистів до польської скаутської організації – Союз польських карцерів [6]. Але ці принизливі умови гімназисти не прийняли. Ї хоча молодіжну українську організацію заборонили, гімназійна молодь вдалася до нелегальних форм роботи. «Пласт» у Західній Волині й надалі діяв підпільно до кінця десятиліття, а багато його членів співпрацювали з підпільними структурами Української військової організації та Організації українських націоналістів.

Отже, поширення скаутського руху в Західній Волині було протидією польській політиці, яка демонструвала зневажливе ставлення до основ національного життя українців. Упродовж декількох років Рівненська українська гімназія була осередком пластового руху в Рівненському повіті. Заборона викладання історії України, як навчального предмету, не могла стерти історичну пам'ять у свідомості волинян. Пізнання минувшини, її героїчних сторінок національно-визвольної боротьби та культурної спадщини виносило за межі гімназійних стін. Саме через проведення різноманітних заходів, пластуни знайомилися із вітчизняною історією, гартували волю і фізичний дух, тому що «Пласт» об'єднав нове молоде покоління, готове до жертвової боротьби за волю української нації.

Джерела та література

1. Центральний державний історичний архів, м. Львів, ф. 389, оп. 1, спр. 92. Замітки невідомого автора з історії пластового руху на території Західної України, 14 арк.

2. ДЦІА, м. Львів, ф. 389, оп. 1, спр. 184. Протокол 1 з'їзду представників куреня 7 і 8 пластових округів, який відбувся в Олександрії 20 серпня 1927 р., 10 арк.
3. ДЦІА, м. Львів, ф. 389, оп. 1, спр. 185. Матеріали про діяльність 61 пластунського куреня ім. І. Богуна в м. Олександрія (звіти, протоколи зборів, інструктивні матеріали і переписка з Волинськими пластунами з обміну досвідом роботи), 79 арк.
4. Держархів Рівненської обл., ф. 30, оп. 18, спр. 1753. Протоколи обшуку та допитів членів української націоналістичної організації «Пласт» і УВО (українська військова організація) і переписка, 192 арк.
5. Держархів Рівненської обл., ф. 30, оп. 18, спр. 1754. Доноси поліції про політичні гуртки, організовані учнями української гімназії, 25 арк.
6. Рівненський обласний краєзнавчий музей. – Інв. № 14288.
7. Антоніна Горохович // Літопис Волині. Науково-популярний збірник волинезнавства. – Вінніпег, 1982. – Ч. 13–14. – С. 133.
8. Боровський В. До історії українського пласту на Волині // Літопис Волині. Науково-популярний збірник волинезнавства. – Вінніпег, 1971–1972. – Ч. 10–11. – С. 31–41.
9. Візитів Ю. Пластовий рух на Волині в міжвоєнний період: Монографія [Текст] / Ю. М. Візитів. – Рівне: Волинські береги, 2008. – 180 с.
10. Гуцуляк М. Про близьке здалека. Рівненська українська гімназія 1923– 1939 рр. [Текст] / Михайло Гуцуляк. – Ванкувер, 1976. – 299 с.
11. Д-р медицини Федір Тижук // Федір Тижук // Літопис Волині. Науково-популярний збірник волинезнавства. – Вінніпег, 1982. – Ч. 13–14. – С. 182–183.
12. Савчук Б. П. Волинська «Просвіта» [Текст] / Б. П. Савчук. – Рівне: Видавнича фірма «Ліста», 1996. – 154 с. : іл.
13. Тижук Ф. Початки Пласту на Волині / Федір Тижук // Літопис Волині. Науково-популярний збірник волинезнавства. – Вінніпег, 1982. – Ч. 13–14. – С. 51–54.
14. Якимович Б. З. «Пласт», Український пластовий улад // Енциклопедія історії України: У 10 т. / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. – К.: Наук. думка, 2011. – Т. 8 : Па – Прик. – 2011. – С. 267 – 268.

УДК 271.222(438+477.8)"1926/1937":050(477)(091)

А. Сорокун

ПОЛЬСЬКА ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА НА ВОЛИНІ У ВИСВІТЛЕННІ ПЕРІОДИЧНОГО ЖУРНАЛУ «УКРАЇНЬСЬКА НИВА» 1926-1936 РР.

Досліджується періодичний друкований орган «Українська Нива» у Православному аспекті. У статті наведені основні публікації часопису, пов'язані з функціонуванням Польської Православної Церкви на Волині та проведено системно-аналітичний аналіз матеріалу. Також, аналізуються публікації Петра Певногого – головного редактора видання.

Ключові слова: «Українська Нива», міжконфесійні відносини, Волинь.

It is being investigated the periodical edition «Ukrainska Niva» in Orthodox aspects. The article contains the main magazine publications related to functioning of Polish Orthodox church in Volyn region as well as system analytical analysis of material. Also it is being investigated the publications of main editor Petro Pevniy.

Key words: «Ukrainska Niva», interconfession relations, Volyn.

У Відповідності до Ризького договору, 18 березня 1921 року, підписаного між Польщею та комуністичною Росією, Західна Волинь опинилася у складі Польської держави. У цьому ж році було утворене Волинське воєводство, яке займало 35 754 кв. км. Згідно з переписом населення, проведеним в 1921 році, загальна кількість населення становила 1 435 059. Основну частину склали православні, їх нараховувалось 1 066 842 осіб, що становило 77% від загальної кількості проживаючого на Волині населення. Католиків, римського обряду, нараховувалось 166 512 осіб або 11,58%. Третю за чисельністю групу склали іудеї, їх проживало у Волинському воєводстві 164 740 осіб або 11,46%. Протестантів було 36 695 (2,55%). І незначну чисельність становили греко-католики та представники інших віросповідань – 0,05%. [24, с. 32]. Як бачимо, основну частину населення Волині становила православна людність, а Волинська єпархія була найбільшою у складі Православної церкви в Польщі, так у 1925 році вона налічувала 760 парафій, що більше ніж взяті разом чотири сусідні, православні єпархії (Поліська єпархія 298 парафій, Віленська – 158, Гродненська – 130, Варшавсько-Хелмська – 65.) разом 651 парафія. [3, с. 8]. За національною складовою більшість становили українці 1 050 000 осіб [19, с. 46].

В такій ситуації у Волинському воєводстві, питання міжконфесійних відносин набувало особливої ваги і актуальності. Після проголошення Польської державності, статус Православної церкви залишався неврегульованим, а ні польська влада, яка в ті часи була заклопотана іншими, не менш важливими справами в державі, а ні саме православне духовенство і керівництво, яке ще не усвідомлювало свого подальшого буття без чіткого «попеченства» Москви, не могло «організувати релігійного життя» на Волині. Така ситуація Волинської єпархії не подобалася багатьом церковним настоятелям Волинського воєводства, які вбачали в такому адмініструванні прояв анархізму [15, с. 38]. Серед них і був другий вікарій Волинської Єпархії, єпископ Кременецький Діонісій (Валединський), який вже тоді проводив свої переговори з польською владою щодо своєї канонічної юрисдикції у воєводстві. [22, с. 1]. Врешті, уряд Польщі, декретом від 1 липня 1921 року, визнав за єпископом Кременецьким Діонісієм право канонічної юрисдикції в межах Волинської єпархії. В січні 1922 р. у Варшаві відбувся собор православних єпископів, метою якого було вирішення правового положення Православної церкви в Польщі та встановлення, так званого «конкордату» між Церквою і Урядом [3, с. 19]. Проте, Польський уряд мав свої плани стосовно Православної церкви в Польщі. Свою домінуючу позицію у відносинах держава – церква було викладено в адміністративному акті, що мав назву «Тимчасові правила про відношення Уряду Речі Посполитої до Православної церкви в Польщі» від 30 січня 1922 року. Згідно цих положень, Польський уряд лишив за собою право затверджувати, призначати та замінювати православне духовенство. [20, с. 36]. В ряді інших нормативних документів прийнятих протягом 1920-1930 рр., обумовлювався синодально-консисторіальний устрій, головним органом залишався синод у складі єпископів, на чолі з митрополитом. [14, с. 68].

Конфлікт між проросійськими силами і «руським» духовенством з одного боку та автокефальними, відцентровими силами з іншого боку, набув свого апогею 8 лютого 1923 року, вбивством митрополита Юрія (Ярошевича), архимандритом Смарагдем. На чолі церкви став новий митрополит Діонісій (Валединський), який залишив за собою Волинську кафедру, що й не дивно, адже Волинська єпархія, яка налічувала майже половину православного населення усєї Речі Посполитої, залишалася ключем до контролю всього православ'я в Польщі.

Православна церква в свідомості польської людності, інтерпретувалася як насильницький інструмент асиміляції Російської імперії, тому одразу з отриманням незалежності, польський уряд розпочав роботу над створенням автокефалії і розірвання будь яких стосунків з Російською Православною Церквою [23, с. 14]. Польський уряд в особі тодішнього міністра релігійних віросповідань та народної освіти С.Грабовського успішно провів переговори у справі автокефалії з Константинопольським патріархом Григорієм VII.

З М І С Т

РОЗДІЛ 1 ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Ю.Візітвіч ФРАНЦУЗИ В УКРАЇНІ: ФРАГМЕНТИ ІСТОРІЇ	3
Н.Озерянский ЭКОНОМИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ РЕГИОНА СРЕДНЕГО ПОДНЕСТРОВЬЯ И ВЕРХНЕГО ПРУТА В XII-XV СТ. И ВЛИЯНИЕ ВНУТРЕННИХ ФАКТОРОВ	6
І.Синяк РІЗНОВИДИ ЗАСВІДЧУВАЛЬНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ В ДІЛОВОДСТВІ ВІЙСЬКА ЗАПОРОЗЬКОГО НИЗОВОГО В ПЕРІОД НОВОЇ СІЧІ	8
Р.Шеретюк ТАКТИЧНІ ПРИЙОМИ ЕТНОКОНФЕСІЙНОЇ ПОЛІТИКИ САМОДЕРЖАВНО-СИНОДАЛЬНИХ СТРУКТУР В ПЕРШІ РОКИ ПІСЛЯ «ВОЗЗ'ЄДНАННЯ» ГРЕКО-УНІАТИВ ПРАВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ І БІЛОРУСІ З РОСІЙСЬКОЮ ПРАВОСЛАВНОЮ ЦЕРКВОЮ 1839 Р.	12
І.Рудянин УЧАСТЬ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОГО ДУХОВЕНСТВА У РОБОТІ ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА» 1868-1914 РР.	15
П.Леснича ВИНИКНЕННЯ ТА ОСНОВНІ НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ ГРОМАДСЬКИХ ТОВАРИСТВ У ВОЛИНСЬКІЙ ГУБЕРНІЇ НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ	17
С. Мартинчук ОСНОВНІ ПРОМИСЛОВІ ЗАКЛАДИ ВОЛИНСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.	20
В. Мишков СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ КОНТЕКСТ ВІДРОДЖЕННЯ ЕСХАТОЛОГІЇ УКРАЇНСЬКОГО СТАРООБРЯДНИЦТВА В ХХ-ХХІ СТОЛІТТІ	22
Т. Герасимов ЗАГОСТРЕННЯ ОПАЛЮВАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ В МІСТАХ ПРАВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ В 1914 – 1917 РР.	24
Н.Щавлинский ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ БЕЛОРУССКОГО ОБЩЕСТВА «ГАЙ» В ОДЕССЕ В 1917-1918 ГГ.	26
М.Марек OBRONA LWOVA, A CZYN LISTOPADOWY – STOSUNKI POLSKO-UKRAIŃSKIE W CZASIE WALK LISTOPADOWYCH 1918R	28
О.Вітюк СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК МОГИЛІВСЬКОГО ПОВІТУ В ДОБУ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ (1914 – ЛЮТИЙ 1917 РР.)	30
Р.Давидюк ВОЛОДИМИР ОСКІЛКО ЯК ВИРАЗНИК НАСТРОЇВ УЕНЕРІВСЬКОЇ ЕМІГРАЦІЇ НА ВОЛИНІ	33
Л.Стафеева УКРАЇНСЬКА ІНТЕЛІГЕНЦІЯ ЯК ОБ'ЄКТ ПЕРЕСЛІДУВАНЬ В РОКИ РЕПРЕСІЙ 20-30-Х РР. ХХ СТ.	36
О.Мазурок ЗЛОЧИНИ УЧАСНИКІВ РАДЯНСЬКОГО ПАРТИЗАНСЬКОГО РУХУ ПРОТИ ЖІНОК ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ В ПЕРІОД ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ	38
І.Музика РОЗСЕЛЕННЯ УКРАЇНЦІВ ПОЛЬЩІ В УРСР, ЯК ПЕРЕДДЕНЬ ОПЕРАЦІЇ «ВІСЛА»	40
Б.Паска ІДЕЇ УКРАЇНОЦЕНТРИЗМУ ТА НАЦІОНАЛІЗМУ В ПУБЛІЦИСТИЦІ ВАЛЕНТИНА МОРОЗА КІНЦЯ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ	44
О.Ворон РИМО-КАТОЛИЦЬКА ЦЕРКВА В УМОВАХ ЗАГОСТРЕННЯ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОЇ СИТУАЦІЇ В УКРАЇНІ	47
В.Докаш ПОЛІКОНФЕСІЙНІСТЬ ЯК ПРИНЦИП ДЕМОКРАТИЧНОГО СУСПІЛЬСТВА (НА ПРИКЛАДІ БУКОВИНИ)	50
Ю.Літнік ПРОБЛЕМИ КОНСТИТУЮВАННЯ ПОМІСНОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ	53
С.Жилиук РЕЛІГІЄЗНАВЧІ ЕКСПЕРТИЗИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПРАВОСЛАВНО-ЦЕРКОВНОЇ СИТУАЦІЇ В СИСТЕМІ МІФОЛОГЕМ	56

<i>О.Пальчевська</i> ЕКЗИСТЕНЦІЙНО-СМИСЛОЖИТТЄВІ ОРІЄНТАЦІЇ ЄВАНГЕЛЬСЬКИХ ХРИСТІЯН-БАПТИСТІВ	60
<i>О.Заворотній</i> БЕРЕТЕЦЬКА СІЧА	63

РОЗДІ 2. ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ І МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

<i>О.Озимчук</i> «ВЕЛИКЕ ШЕВОШЕ» 1355 РОКУ ЧОРНОГО ПРИНЦА: ГАСКОНСЬКИЙ АСПЕКТ	78
<i>А.Блануца</i> МІСЦЕВІ УРЯДНИКИ У СУДОВИХ ЗЕМЕЛЬНИХ СПРАВАХ У ВЕЛИКОМУ КНЯЗІВСТВІ ЛИТОВСЬКОМУ У ПЕРІОД ДІЇ ПЕРШОГО ЛИТОВСЬКОГО СТАТУТУ	81
<i>В. Константинов</i> ВЛИЯНИЕ КАЗАЦКО-ТАТАРСКИХ НАБЕГОВ НА СОСТОЯНИЕ МОЛДАВСКОГО КНЯЖЕСТВА ВО ВРЕМЕНА ПРАВЛЕНИЯ ШТЕФАНА ТОМШЫ II	82
<i>О.Левак</i> ДИПЛОМАТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ФРАНЦУЗЬКОГО АБСОЛЮТИЗМУ ПЕРІОДУ УРЯДУВАННЯ ПРЕМ'ЄР-МІНІСТРА КАРДИНАЛА МАЗАРІНІ (40-50 РР. XVII СТ.)	86
<i>В.Ціватий</i> ВІДЕНСЬКИЙ КОНГРЕС (1814-1815 рр.): ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ТА ПОЛІТИКО-ДИПЛОМАТИЧНІ ЗДОБУТКИ ДОБИ РАНЬОГО НОВОГО ЧАСУ (ПОГЛЯД ІЗ ХХІ СТОЛІТТЯ)	89
<i>В.Кравчук</i> О.Х. БЕНКЕНДОРФ НА ЧОЛІ ТРЕТЬОГО ВІДДІЛЕННЯ ВЛАСНОЇ ЙОГО ІМПЕРАТОРСЬКОЇ ВЕЛИЧНОСТІ КАНЦЕЛЯРІЇ	92
<i>Д.Шрестха</i> ГЕНЕРАЛ ДЖОРДЖ ПАТТОН – ВИЗВОЛИТЕЛЬ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ	94
<i>Л.Валюх</i> БРИТАНСЬКІ ПОЛІТИЧНІ КОЛА ТА ПРОБЛЕМИ АНГЛО-ФРАНЦУЗЬКИХ КОЛОНІАЛЬНИХ ПРОТИРІЧ У СХІДНІЙ АФРИЦІ (80 – ТІ РОКИ XIX СТ.)	97
<i>С.Косяк</i> ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ОФОРМЛЕННЯ НІМЕЦЬКОГО КОЛОНІАЛЬНОГО РУХУ (КІНЕЦЬ 80-х РОКІВ XIX СТ.)	100
<i>Н.Плюта</i> ПОЗИЦІЯ ПРАВЛЯЧИХ КІЛ І ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ В КОНТЕКСТІ ФРАНКО-АНГЛІЙСЬКИХ КОЛОНІАЛЬНИХ СУПЕРЕЧНОСТЕЙ	102
<i>М.Стадніцька</i> ОСОБЛИВОСТІ ФЕМІНІЗМУ ЯК СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО РУХУ В РОСІЙСЬКІЙ ІМПЕРІЇ У XIX СТОЛІТТІ	106
<i>В.Табунов</i> ПОЗИЦІЯ ЕПИСКОПАТА БЕЛОРУССКИХ ЗЕМЕЛЬ О РЕФОРМИРОВАНИИ СИСТЕМЫ ЕПАРХИАЛЬНОГО УПРАВЛЕНИЯ В ПРАВОСЛАВНОЙ ЦЕРКВИ НАЧАЛА XX СТОЛЕТИЯ	107
<i>В.Черній, А.Черній</i> «СЛОВ'ЯНСЬКІ» БАЛКАНИ: ТЕРИТОРІАЛЬНІ КОЛІЗІЇ	110
<i>Г.Савчук</i> КОНЦЕПТ «ГУМАННОЇ ДЕМОКРАТІЇ» ТОМАША МАСАРИКА	112
<i>Р.Ляшенко</i> ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ АДМІНІСТРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ В США: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНИЙ СТАН	114
<i>В.Вавуліч</i> РОСІЙСЬКО-СЕРБСЬКІ ВОЄННІ ВІДНОСИНИ НА ПЕРШОМУ ЕТАПІ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ (1914-1915 РОКІВ)	116
<i>М.Глібіщук</i> ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО АПАРАТУ НА БІЛОМУ ПІВДНІ У 1918 Р.	118
<i>С.Боголейша</i> БЕЛОРУССКИЙ ВОПРОС В СРЕДНЕЙ ЛИТВЕ 1920-1922 гг.	121
<i>А.Кукса</i> СОЗДАНИЕ ПЕРВОГО ТЕХНИЧЕСКОГО ВУЗА И ПРОБЛЕМЫ ВЫСШЕЙ ШКОЛЫ В БЕЛАРУСИ В 1920-1925 ГГ.	123
<i>О.Тук</i> ДІЯЛЬНІСТЬ КУ-КЛУКС-КЛАНУ 1920-Х РР.: КОЛІР ШКІРИ ЛЮДИНИ ЯК КАТАЛІЗАТОР ЗЛОЧИННОЇ ПОЛІТИЧНОЇ АКТИВНОСТІ	126

Ю.Тимошенко ДІЯЛЬНІСТЬ ЧЕРВОНОГО СПОРТИВНОГО ІНТЕРНАЦІОНАЛУ В ЄВРОПІ	127
І.Гураль УКРАЇНСЬКЕ ПИТАННЯ В ЕТНОКОНФЕСІЙНІЙ ПОЛІТИЦІ ДРУГОЇ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ НА ХОЛМЩИНІ І ПІДЛЯШШІ	130
Т.Кузьма СПАЛЕННЯ КНИГ В НАЦИСТСЬКИЙ НІМЕЧЧИНІ ТА ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ НІМЦІВ	133
Г.Невинна ВПЛИВ ВНУТРІШНЬОПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ НА ЗОВНІШНЮ ПОЛІТИКУ КРАЇНИ НА ПРИКЛАДІ ФІНЛЯНДІЇ У 1930-Х РОКАХ	136
Ю.Терешко ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ЛЮДСТВА РОСІЙСЬКО-РАДЯНСЬКОГО КОМУНІСТИЧНОГО РЕЖИМУ (30-40-ВІ РР. ХХ СТ.) ТА ЇХ ВПЛИВ НА СУЧАСНУ ПОЛІТИКУ ПУТІНСЬКОЇ РОСІЇ. ЧАСТИНА 1	138
П.Савчук 1941: ПОЧАТОК НІМЕЦЬКО-РАДЯНСЬКОЇ ВІЙНИ (РЕТРОСПЕКЦІЯ ВІЙНИ)	141
Ю.Карповець ГОЛОД, ХВОРОБИ І СМЕРТНІСТЬ ДИТЯЧОГО НАСЕЛЕННЯ В РОКИ БЛОКАДИ ЛЕНІНГРАДУ ТА ЗАХОДИ ЩОДО ЗАПОБИГАННЯ ВТРАТ	143
Р.Постоловський ЛІБЕРАЛІЗАЦІЯ В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ 50-Х – 60-Х РОКІВ ХХ СТ.: ІСТОРИКО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ	147
І.Філіпчук О. ШИК: ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ «ПРАЗЬКОЇ ВЕСНИ»	150
Р.Сіромський ПРАВОВИЙ СТАТУС УКРАЇНСЬКОЇ РСР У СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ КАНАДИ (1960–1970-ті роки)	153
А.Малярчук ПРОБЛЕМИ РОЗКОЛУ ВСЕСОЮЗНОГО ОБ'ЄДНАННЯ ЄВАНГЕЛЬСЬКИХ ХРИСТІЯН-БАПТИСТІВ У 60 РОКАХ ХХ СТ.	156
А.Слесаренко «ВИШУКАНО НЕОТЕСАНИЙ ЗВУК»*: З ІСТОРІЇ АЛЬТЕРНАТИВНОЇ МУЗИКИ 70-80-Х РОКІВ ХХ СТ. В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ	159
В.Максимчук ПОНТИФІКАТ ІВАНА ПАВЛА ІІ: ОСНОВНІ ВЕКТОРИ ТА ВИЗНАЧАЛЬНІ РИСИ	161
Д.Довгаль ГЕНОЦИД У РУАНДІ: ОСОБЛИВОСТІ ВЧИНЕНОГО ЗЛОДІЙСТВА	162
Т.Опанасюк ФЕНОМЕН ОБ'ЄДНАНОЇ ОПОЗИЦІЇ У РОСІЇ В 1990-ТІ РОКИ	164
В.Дуляницький ГЕОПОЛІТИЧНА СИТУАЦІЯ В СВІТІ ПІСЛЯ ЗАКІНЧЕННЯ ХОЛОДНОЇ ВІЙНИ	167
А.Грубінко АТЛАНТИЗМ ЯК ПРИНЦИП І ФАКТОР ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ У СФЕРІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ПОЛІТИЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ: ТЕОРЕТИКО-КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ АНАЛІЗ	168
І.Мартинчук СЛОВАЦЬКО-УКРАЇНСЬКЕ СПІВРОБІТНИЦТВО В 1993-2004 РР. В КОНТЕКСТІ ВІДНОСИН З РОСІЙСЬКОЮ ФЕДЕРАЦІЄЮ	171
Б.Сипко ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У СЕРЕДОВИЩІ ІМАМІВ ФРАНЦІЇ НА ЗЛАМІ ХХ – ХХІ ст.	174
О.Мельничук НАУКОВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ ТА БАВАРІЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ	177
М.Урбан МІСЦЯ ПАМ'ЯТІ ЯК ФАКТОР МІЖНАЦІОНАЛЬНИХ ВЗАЄМИН ТА КОНФЛІКТІВ: КАЗУС ПОЛЬЩІ ТА УКРАЇНИ	180
О.Будько КРИЗА СУЧАСНИХ СТРАТЕГІЙ БЕЗПЕКИ: НОВІТНІ ПІДХОДИ У МИРОТВОРЧОСТІ	184
О.Полюхович «ТЯГАР БІЛОЇ ЛЮДИНИ» В ХХІ СТ.: МАЗОХІЗМ ЧИ СПОКУТУВАННЯ ВИНИ?!	188
В.Дубей, В.Маліченко МІЖНАРОДНІ АВТОМОБІЛЬНІ ПЕРЕВЕЗЕННЯ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ВИКЛИКИ ЧАСУ ТА ПОШУК ВІДПОВІДЕЙ НА НИХ	190

В.Космина РЕЦЕПЦІЇ ЧУЖИХ КУЛЬТУРНИХ НАДБАНЬ У КОНТАКТАХ МІЖ ЦИВІЛІЗАЦІЯМИ (СИСТЕМНО-ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ)	193
В.Бутинський РЕЛІГІЯ У СУЧАСНОМУ СВІТІ: ГОЛОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЗМІН	198
Т.Шамсутдинова-Лебедюк БАГАТОЖЕНСТВО ТА ІСЛАМ	199

РОЗДІЛ 3 ІСТОРИКО-КРАЄЗНАВЧИЙ НАУКОВИЙ ДИСКУРС

М.Федоришин ФЕНОМЕН ЛІТОПИСНОЇ ПЕРЕСОПНИЦІ В КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНОМУ ДИСКУРСІ	202
І.Кирилюк ІСТОРІЯ ДОСЛІДЖЕНЬ ДОРОГОБУЖА	206
Л.Бородинська ЦЕРКВА ЄВАНГЕЛЬСЬКИХ ХРИСТІЯН-БАПТИСТІВ У М. КОСТОПОЛІ: ЕТАПИ РОЗВИТКУ	207
М.Василишин ДОКУМЕНТИ ПАЛАЦУ ГРАФІВ ПОТОЦЬКИХ У КРИСТИНОПОЛІ-ЧЕРВОНОГРАДІ ЯК ДЖЕРЕЛО ДО ВИВЧЕННЯ МІЖНАЦІОНАЛЬНИХ ВІДНОСИН	211
Ю.Войчун ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЧЕСЬКОГО ПОСЕЛЕННЯ НА ВОЛИНІ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ СТ.	212
І.Мілясевич ЖУРНАЛ «ВОЛЫНСКИЕ ЕПАРХИАЛЬНЫЕ ВЕДОМОСТИ» (КРЕМЕНЕЦЬКИЙ ПЕРІОД): НЕВІДОМІ СТОРІНКИ ІСТОРІЇ	215
П.Мачелюк ДЕТЕРМІНАНТИ ЧЕСЬКОГО ГОСПОДАРЮВАННЯ НА ВОЛИНІ	218
Г.Рачковський РОЗВИТОК СІЛЬСЬКИХ ПОСЕЛЕНЬ РІВНЕНСЬКОГО ПОВІТУ ВОЛИНСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ НАПРИКІНЦІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.	220
К.Яремко КИЇВСЬКЕ ОХОРОННЕ ВІДДІЛЕННЯ В 1903-1905 РОКАХ (ЗА МЕМУАРАМИ ОЛЕКСАНДРА СПРИДОВИЧА)	222
Н.Кінд-Войтюк МУЗЕЙНА ПОЛІТИКА ДРУГОЇ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ У М. ЛУЦЬКУ У 1920-Х-1930-Х РОКАХ	225
В.Доброчинська РІВНЕНСЬКА УКРАЇНСЬКА ГІМНАЗІЯ – ОСЕРЕДОК ПЛАСТОВОГО РУХУ НА ВОЛИНІ (1923–1930 РР.)	228
А.Сорокун ПОЛЬСЬКА ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА НА ВОЛИНІ У ВИСВІТЛЕННІ ПЕРІОДИЧНОГО ЖУРНАЛУ «УКРАЇНСЬКА НИВА» 1926-1936 РР.	231
А.Жив'юк «КУРКУЛЬ» ТА «ІНДУСИ» ПРОТИ КОЛГОСПІВ: ЗАВЕРШЕННЯ СУЦІЛЬНОЇ КОЛЕКТИВІЗАЦІЇ НА РІВНЕНЩИНІ	234
Н.Мащенко ШКОЛИ ДЛЯ МОЛОДІ НА РОВЕНЩИНІ В ПОВОСННИЙ ЧАС	238
Л.Шугаєва РЕЛІГІЄЗНАВЧО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ ФЕНОМЕНА ІУРОДСТВА У СХІДНІЙ І ЗАХІДНІЙ ХРИСТІЯНСЬКІЙ ТРАДИЦІЇ	241
І.Булига ВІРУЮЧИЙ В СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ ВОЛИНСЬКОГО РЕГІОНУ (40–80-ТІ РР. ХХ СТ.)	243
В.Закревський КРАЄЗНАВЧІ СТЕЖИНИ І. Г. ПАЩУКА (1938–2013) – ДОСЛІДНИКА РІВНЕНЩИНИ	245
В.Сивак НАРОДНІ МЕБЛІ У СЕЛЯНСЬКОМУ ЖИТЛІ СЕРЕДНЬОГО ПОЛІССЯ КІН. ХІХ – СЕРЕДИНИ ХХ СТ.: ПОЛИЦЯ, МИСНИК	247
А.Зюбровський ПІКНА ДІЖА У НАРОДНІЙ КУЛЬТУРІ ПОВСЯКДЕННЯ УКРАЇНЦІВ ПІВДЕННО-ЗАХІДНОГО ІСТОРИКО-ЕТНОГРАФІЧНОГО РЕГІОНУ: ОСОБЛИВОСТІ ВИГОТОВЛЕННЯ ТА ПОВОДЖЕННЯ	252

РОЗДІЛ 4 ПРОБЛЕМИ ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВА ТА ІСТОРІОГРАФІЇ

<i>А.Пословська</i> ІСТОРІЯ ВОЛИНИ РИМСЬКОГО ЧАСУ ЗА АРХЕОЛОГІЧНИМИ ДЖЕРЕЛАМИ (АНАЛІЗ УКРАЇНСЬКОЇ ІСТОРІОГРАФІЇ)	258
<i>А.Малов</i> ПОЛК ВОЕВОДЫ ГРИГОРИЯ ЛЕОНТЬЕВИЧА ВАЛУЕВА НА НЕВЕЛЕ В 122 (1613/14) ГОДУ: СПИСОК И ВЕРСТАНІЕ	260
<i>Д.Вацук</i> ЛИТОВСЬКА ДОБА НА ПОДІЛЛІ У ТВОРЧІЙ СПАДЩИНІ ЮХИМА СПІНСЬКОГО	268
<i>І.Гілевич</i> З ІСТОРІЇ ДОСЛІДЖЕННЯ ТРАДИЦІЙНОГО ЖИТЛОВО-ГОСПОДАРСЬКОГО БУДІВНИЦТВА ВОЛИНЯН УПРОДОВЖ ХІХ – ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТ.	269
<i>Р.Тарнавський</i> ГОЩАНЩИНА 1930–1940-х РОКІВ У СПОГАДАХ ПРОФЕСОРА СТЕПАНА АРСЕНТІЙОВИЧА МАКАРЧУКА	273
<i>І.Петрович</i> ІСТОРІЯ МІСТА ВОЛОДИМИРА У НАУКОВОМУ ДОРОБКУ ВІТЧИЗНЯНИХ І ЗАРУБІЖНИХ ДОСЛІДНИКІВ	276
<i>С.Грипич, Г.Семенюк</i> ІСТОРІЯ ФОРМУВАННЯ ФОНДУ РІДКІСНИХ І ЦІННИХ ВИДАНЬ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ РІВНЕНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ: ДЖЕРЕЛОЗНАВЧИЙ АНАЛІЗ	278
<i>Ю.Бойко, О.Березовська, І.Шарабанова</i> СТВОРЕННЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ ІНСТИТУТУ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ І МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН НАН УКРАЇНИ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ АРХІВНИХ ДОКУМЕНТІВ	282
<i>С.Старовойт</i> НОВІ ДЖЕРЕЛА З ІСТОРІЇ НАУКИ: АРХІВ АКАДЕМІКА НАН УКРАЇНИ А.О.ЛЕБЕДЄВА У ФОНДАХ ІНСТИТУТУ АРХІВОЗНАВСТВА НБУВ	287
<i>І.Хромова</i> ІКОНОГРАФІЯ У НУМІЗМАТИЧНОМУ ДОСЛІДЖЕННІ	289
<i>В.Божанов</i> ИСТОРИЯ: НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ МЕТОДОЛОГИИ	291

РОЗДІЛ 5 РЕЦЕНЗІЇ, АНОТАЦІЇ, ОГЛЯДИ

<i>Л.Шугасва</i> ПОСІБНИК, ЯКИЙ СЛУГУВАТИМЕ ЛЮДЯМ Сторінками історії: Рівненський державний гуманітарний університет у книгах та періодичних виданнях : наук.-допом. бібліогр. посіб. / М-во освіти і науки України, Рівнен. держ. гуманіт. ун-т, Наук. б-ка : уклад.: С. Н. Грипич, Л. М. Буравкова, Л. В. Ковальчук, Л. С. Кушка. – Рівне : РДГУ, 2015. – 490 с.	294
<i>Л.Галуха</i> ВИКОРИСТАННЯ РОСІЄЮ УКРАЇНСЬКОГО КОНФЕСІЙНОГО ПИТАННЯ У ПОЛІТИЧНИХ ВІДНОСИНАХ З РІЧЧЮ ПОСПОЛИТОЮ (Рец.: Шеретюк В. Українське дисидентське питання в політичних відносинах Росії і Речі Посполитої (кінець XVII–XVIII ст.) / Валерій Шеретюк. – Рівне : О. Зень [вид.], 2015. – 223 с. : іл.)	295
<i>Л.Галуха, Л.Бородинська</i> РОЛЬ УКРАЇНСЬКИХ ПОЛІТИЧНИХ ЕМІГРАНТІВ У ГРОМАДСЬКОМУ ЖИТТІ УКРАЇНЦІВ МІЖВОСННОЇ ПОЛЬЩІ (Рец.: Давидюк Р. П. З поляками за Україну: Наддніпрянська еміграція в суспільно-політичному житті міжвоснної Волині. Монографічне видання / Р.П.Давидюк. – Рівне : ПП ДМ, 2014. – 174 с.)	296
<i>Л.Галуха</i> ЄВАНГЕЛЬСЬКІ ХРИСТІЯН-БАПТИСТІВ У М. КОСТОПОЛІ (Рец.: Бородинська Ліна. З думкою про майбутнє. Історія церкви євангельських християн-баптистів у м. Костополі (з нагоди 90-річчя) / Ліна Бородинська. – Рівне: Дятлик М., 2015. – 62 с.; іл.	297
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	298
ЗМІСТ	301

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії

Випуск 26

Відповідальність за достовірність і точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей несуть автори опублікованих матеріалів та їх наукові керівники. Думки авторів статей з позицією редколегії можуть не співпадати.

Відповідальний за підготовку збірника до видання – **Валерій Шеретюк**

Комп'ютерна верстка – **Вікторія Кравчук, Владислав Самсонюк**

Обкладинка – **Григорій Волохов**

Підписано до друку 1.12.2015 р. Папір офсетний. Гарнітура «Times New Roman».
Наклад 300. Обліково-видавничих аркушів 31,7.

Видавець О. Зень вул. Кн. Романа, 9/24, м. Рівне, 33022
0-362-24-45-09; 068-0250674
olegzen@ukr.net

Віддруковано засобами різнографічного друку
ПП Самборський І.О.
вул. Княгині Ольги, 8, м. Рівне, 33028

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Рівненський державний гуманітарний університет. Збірник наукових праць. Випуск 26. – Рівне : О. Зень, 2015. – 305 с.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2015